

Bas Backerlaan 16

een Rijksmonument met een verhaal

Zoals elk monument, heeft ook de villa Bas Backerlaan 16 een verhaal. Zoals bij elk monument, zullen we het hele verhaal nooit kennen. Dat hoort zo bij een monument.

Het huis heeft ongetwijfeld de status van “Rijksmonument” gekregen vanwege haar karakteristieke buitenkant en wat zich daar binnen heeft afgespeeld, daar kunnen we naar raden.

Een paar stukjes uit de legpuzzel van dit hoogbejaarde pand kan ik echter wel aandragen.

Het was vanaf 1953 mijn ouderlijk huis. Ik ben in dat jaar geboren in de Kraamkliniek aan de Zwolseweg (thans Koningin-nelaan).

Over haar tijd aan de Bas Backerlaan heeft mijn moeder het één en ander opgeschreven: de bron voor onderstaand relaas.

De Bas Backerlaan rond 1920

Als jonggehuwden kwamen mijn ouders tijdens de oorlog in 1943 vanuit Hilversum in Apeldoorn wonen en belandden op het adres Tutein Noltheniuslaan 12. Ze huurden daar twee kamers met gebruik van keuken. Hun diepgewortelde wens was om na de oorlog een “eigen” huis te betrekken. Het bemachtigen van een huis zou lastig worden, want door het oorlogsgeweld waren veel huizen in Apeldoorn ernstig beschadigd geraakt. Maar er was ook een lichtpuntje: in Apeldoorn huisden veel NSB'ers en die zouden bij de bevrijding wel worden opgepakt, zo werd verwacht. Dientengevolge zouden er dus ook huizen leeg komen.

Mijn ouders hadden een oogje op een flink aantal huizen en inmiddels was mijn oudste broer geboren: “echtpaar met 1 kind” was de nieuwe categorie waaronder ze vielen.

Op 25 april 1945 is Apeldoorn bevrijd en de dag erna werd Bureau Huisvesting opgericht. Je moest wel zelf een huis zoeken en dan kon je bij “Huisvesting” een akkoord krijgen of niet.

De laatste 8 dagen voor de bevrijding huisden mijn ouders uit angst voor het bommengeweld met nog een tiental mensen in de kelder van hun huis. Mijn broer werd daar in een rieten koffer in een appel rek geschoven, in afwachting van betere tijden.

Na de nodige afwijzingen gingen mijn ouders op een dag met de moed der wanhoop weer naar “Huisvesting”; dit keer met verzoek om bewoning van (een deel van) het pand Bas Backerlaan 16. Dit verzoek werd toegewezen en –hoewel ze er beslist niet blij mee waren– werden mijn ouders geregistreerd als hoofdbewoners van dit pand.

De verhuizing gebeurde met een handkar.

Het pand bleek vóór de oorlog dienst te hebben gedaan als tehuis voor Joodse kinderen.

Vandaar –kennelijk op last van de brandweer– de brandtrap aan de achterzijde van het huis (waar ik uiteindelijk niet meer op mocht want hij was finaal verroest en slopen was te duur).

Waar die kinderen in de oorlog gebleven zijn, laat zich raden...

Toen mijn ouders er op 25 juli 1945 in trokken, bleek het huis totaal uitgewoond.

Het was een NSB-huis. Naast wandluizen huisden er nog 11 personen; die laatste moesten mijn ouders daar laten wonen. Die 11 personen bestonden o.a. uit NSB'ers, 2 prostituees, een Belgische smokkelaar, een lerares die vanwege het bombardement uit Rotterdam was gevlucht en “meer gek dan goed was” en een weduwe van een Amsterdamse bankier met haar dochter.

De maandhuur bedroeg Fl. 46,00 en mijn ouders incasseerden van de onderhuurders totaal Fl. 120,00 per maand. De onderhuurders waren niet zo blij met mijn moeder: ze was te netjes. Maar het goede nieuws was dat die mensen mede hierdoor van lieverlee naar elders vertrokken.

Mijn vader was accountant en hield in de benedenkamer (rechts op de foto) kantoor aan huis. Het is een heerlijk ruim huis en dat bracht mijn moeder er toe om haar ouders ook in huis te nemen. Die heeft ze tot hun dood verzorgd.

In 1953 werd ik als derde zoon in het gezin geboren.

4 jaar later hield het huwelijk van mijn ouders geen stand meer: ze gingen scheiden. Mijn vader vertrok en mijn moeder bleef achter met drie kinderen en Fl. 18,11 in haar huishoudportemonnee. Echtscheiding was zeker in die tijd nog een zeer beladen onderwerp en niet in de laatste plaats vanwege de reacties vanuit de omgeving nodeloos zwaar.

In haar omgeving was er iemand die mijn moeder wel steunde, naar haar omzorg en haar met raad en daad terzijde stond. Een diaken uit de gereformeerde Noorderkerk, waartoe wij ook hoorden. Hij woonde een paar huizen verderop, ook in de Bas Backerlaan.

Op een dag kwam hij weer eens langs en zei: “wat ziet uw huis er vreselijk uit!”; hij had gelijk: direct na de oorlog was de buitenkant geschilderd en de 15 jaren daarna geen kwast verf meer.

Het huis maakte –met nog 27 van dit soort panden– deel uit van een onverdeelde erfenis van een bejaard echtpaar. De boedel werd beheerd door een schoonzoon uit die familie, een commissaris van politie.

Deze man was al wel eens langs geweest om te zien of het huis een beetje netjes werd bewoond, hetgeen het geval was; en dat was voor hem aanleiding om de buitenkant voor zijn rekening te nemen. Dat was de na-oorlogse verbbeurt voor de somma van Fl 6.000,00.

Teneinde in haar en ons levensonderhoud te voorzien, maakte mijn moeder na haar scheiding van de nood een deugd: het grote huis leende zich uitstekend voor kamerverhuur.

Zij verhuurde kamers (met gebruik van keuken) o.a. aan jonge echtparen. In de 60-er jaren was er grote woningnood in Apeldoorn, zeker voor de zogeheten “starters”. Voor mijn moeder dus een mooie bron van inkomsten.

In de zomer hield zij pension voor “zomergasten”: vakantiegangers die door haar volledig werden verzorgd.

Dat was hard werken voor mijn moeder: vanaf ruim voor het ontbijt tot aan de laatste afwas 's avonds was ze op de been. De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat ze lange tijd twee werksters had die elk een aantal uren per week hun steentje bijdroegen in de huishouding.

Bovendien kwamen er in die tijd twee kruideniers aan de deur: eerst met het boekje om de bestelling op te nemen en twee dagen later om de boodschappen te bezorgen.

Ook kwamen aan de deur: de bakker, de melkboer, de olieman, de schillenboer, de kolenboer, de scharensliep en de schoorsteenveger. Weliswaar niet allemaal tegelijk, maar toch...

Wie niet aan de deur kwam, maar er zomer en winter wel elke dag 2 keer was? De gasaansteker: een man in een lange lederen jas, op een fiets die met een haakje aan het uiteinde van een lange stok de openbare straatverlichting (gaslantaarns) aan- en uit deed.

Het lukte mijn moeder om met heel hard werken het hoofd boven water te houden, al dan niet met hulp van anderen. Trots als ze was kon ze die hulp niet altijd accepteren. Zelf een beetje harder werken dus...

Ze raakte in een situatie waarin het merendeel van haar inkomsten moest worden besteed aan het onderhoud van het huis. Onderhoud, dat men gerust het predicaat "achterstallig" kon geven. De weduwe van de politiecommissaris had de beheerstaak overgenomen, maar haar dementie belette haar om zich afdoende van deze taak te kwijten.

Gevolg: de toestand van het huis ging zienderogen achteruit en mijn moeders wanhoop nam evenredig toe. Er leek eind 60-er jaren geen redden meer aan: het dak en de dakgoten lekten, dakpannen ontbraken na een storm, de verf bladderde van de muren en van het groene houtwerk (geheel uitgevoerd in grenen!).

De familie van genoemde weduwe besloot toen om het huis in beheer te geven bij een Apeldoornse makelaar. Dat was leuk voor de makelaar, maar voor het huis en dus voor mijn moeder veranderde er niets. Er werd nog steeds geen cent aan onderhoud uitgegeven.

In die tijd deed mijn moeder er alles aan om aan haar onderhoudsverplichtingen te voldoen: alle kamers waren keurig geverfd en behangen en het geheel maakte een verzorgde indruk.

Dat was ze ook aan haar gasten verplicht.

Dat verven en behangen werd gedaan door een schilder die ooit was getroffen door polio: zijn verlamde rechterarm hing in een lederen riem die om zijn nek zat. Deze man behing in zijn eentje de kamers die meer dan 3.50m hoog zijn. Deze schilder had overigens ook de Grote Kerk in zijn

De straat rond 1980. Het witte huis rechts in het midden is nr. 16

orderportefeuille. Als het houtwerk van de toren moest worden geveerd, durfde zijn personeel bij harde wind die toren niet op.

Maar het aangenomen werk moest wel af...

Hij ging dan in zijn eentje naar boven en schilderde met één arm en dus één hand tot zelfs die kleine luiken die men helemaal bovenin de toren ziet.

Eind jaren '60 diende zich een nieuwe episode aan: de makelaar begon zich te melden en stelde verkoop van het huis voor. Er was vraag naar verpleeg- en verzorgingshuizen en mijnheer dacht er wel een slaatje uit te slaan. Mijn moeder werd door hem met uitzetting bedreigd.

Zij raadpleegde haar steun en toeverlaat van een paar huizen verderop.

Die stelde voor dat mijn moeder het ook zou kunnen kopen...

Dat idee nam ze serieus in overweging, want het huis was ook haar broodwinning.

Na een bezoek aan de bank en de makelaar kwam hij terug met goed nieuws: de koop was rond!

De bank was (toen ook al!) bereid om een hypotheek te verstrekken die hoger was dan de koopsom. Mits...het achterstallig onderhoud z.s.m. tot het verleden zou behoren.

De koop werd gesloten in 1971 en voor Fl 40.000,- werd mijn moeder eigenaresse van de villa.

Haar "levenswerk" kon beginnen: het wegwerken van het vele achterstallige onderhoud met als resultaat dat het huis na jaren hard werken door haar, timmerlui, loodgieters en schilders weer stond te glimmen als ooit tevoren.

In het beneden toilet verscheen een heuse douche. Ook werden in die tijd de aloude kolenkachels vervangen door meer eigentijdse centrale verwarming.

En de bijkeuken werd opgeknapt. Daarin zat nog een ruimte die vroeger werd gebruikt als toilet voor de dienstbode...

Waar de naoorlogse verfbeurt Fl. 6.000,- kostte, betekende dat je voor dat geld nu slechts één van de 4 gevels van kon laten doen.

Maar...vele zomergasten en kamerhuurders verder is het haar toch gelukt en heeft ze er met veel inspanning maar ook met veel plezier nog lange tijd gewoond.

In die periode werd het huis ook tot de "stand" van Gemeentelijk Monument verheven.

Iets waar mijn moeder nog bezwaar tegen heeft aangetekend, want met zo'n status mocht je meer niet dan wel met het huis en de voorwaarden voor onderhoudssubsidie waren dusdanig dat je er toch weer net niet voor in aanmerking kwam...

1988.

Het werken in en het onderhoud van het huis werden teveel voor haar. Het huis heeft ruim 1,5 jaar te koop gestaan en in dat jaar verkocht ze het voor ongeveer Fl. 250.000,-

Het huis rond 1980

Ze had een huis aan de Bloemwijklaan op het oog. Het huis van een kennis, een weduwnaar, op wiens dood ze eigenlijk een beetje zat te wachten.

Voor de tussentijd vond ze een huurhuis aan de Kruizemuntstraat. Veel achterstallig onderhoud, zeer luidruchtige, aan auto's sleutelende, burens en ze telde de dagen totdat ze in 1990 dan eindelijk kon gaan wonen in haar oude buurt op een vertrouwde plek die ze voor de rest van haar leven niet meer heeft verlaten. Ze heeft daar aan de Bloemwijklaan nog enkele jaren met veel plezier gewoond.

Intussen ging het leven aan de Bas Backerlaan natuurlijk verder. De nieuwe eigenaar heeft er uiteraard geheel naar eigen smaak geïnvesteerd, getuige een artikel in het aprilnummer 1990 van het blad "Eigen Huis".

Een Rijksmonument is een bouwwerk en geen titel voor een persoon.

Kijkend naar wat ze in en aan Bas Backerlaan 16 heeft gepresteerd, heeft mijn moeder wel een monumentje, een standbeeldje verdiend!

Conilhac de la Montagne, 21 januari 2013.

Tjibbe Spoelstra

Winter 1982